

РОЗВАГА

ЧАСОПИСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ.

ВИДАЄ „ВИДАВНИЧЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ІВ. ФРАНКА“
редакційна секція української таборової організації.

Виходить що тижня в суботу.

Наша часопись виходить виключно засобами полонених Українців, тому всі читачі повинні її по змові грошево підпирати.

З України.

Мов весняні потоки, що змивають намул старого життя, а приносять нове, так поволі відроджується наша країна. Майже що дня долітають до нас за дроти все новіші й цікавіші вісти про події, які відбуваються по тім боці кордону. Одноставно, зорганізовано провадять далі боротьбу за свої національно-політичні права наші брати, —кожний день приносить нові здобутки, кожне завтра відкриває ширші перспективи на будуччину. Про успіхи боротьби наших братів свідчать ось такі найновіші звістки:

Як доносить „Новое Время“ з 8. квітня (п. ст.), зреформовано київську міську самоуправу (городську думу) на основі пропорціональності виборів. Склад радних київської міської думи тепер такий: 85 Українців, 12 Жидів, 2 Поляки й 1 Великорос. Новий склад радних із першого ж дня почав обговорювати справу, як найширшої, зорганізованої пропанди за автономію України,—піднято питання про земельну справу. Слідом „Кієвская Мисль“ подає, що відбувся київський кооперативний зїзд, на якому серед ряду різних постанов і ухвал, винесено резолюцію, аби всяку владу, із верхів аж до низу, обіймав сам народ, та одночасно висловили думку, що тільки демократично-федеративна республіка в Росії, з національно-територіальною автономією України, з шанованням прав національних меншостей забезпечить як найкращий розвій і права народа. Що до організації влади на місцях, рішено негайно скликати в кожному селі народні збори, для вибору сільських комітетів, які б

переняли в свої руки владу на селі. З представників волосних комітетів складається волосна рада, яка заправляє волостю, в свою чергу з представників волосних рад і сільських комітетів твориться вже повітова рада, що заправляє цілим повітом. Крім того члени повітової ради входять у число гласних повітового земського зібрання,—мають відбувати ся нові вибори членів земських управ. Всі дотеперішні уряди: різні староства, старшинства, мирові посередники, земські начальники—касують ся. Поліцію відтепер заступає народня міліція. Домагають ся в найближчому часі заведення в школі, в суді, у всіх суспільних і державних інституціях, української мови, завзивають священників, щоб виголошували проповіді по українськи.

Але так само вістку першорядної ваги подає „Русское Слово“ з Київа. Надійшло телеграфічне повідомлення від президента міністрів князя Г. Львова, в якому професора київської гімназії українського громадянського діяча Дм. Дорошенка іменуєть ся цивільним генерал-губернатором для Галичини й Буковини; що до нього будуть належати всі справи цивільно-адміністраційного характеру в занятих областях австрійської України. До помочі йому негайно будуть покликані місцеві—краєві й повітові—комітети. „Утро Росії“, з 14. квітня доносить, що міністер просвіти Л. Мануїлов через різних представників преси повідомив про законність існування національних шкіл взагалі,—що до Українців, то вироблений ним проєкт тимчасове правительство одобрило, а

саме: навчання по українськи дозволяєть ся скрізь в місцевостях з українським населенням з тим, аби були забезпечені права меньшостий. Російська мова, яка є загальнодержавна, буде викладати ся тільки від другого року науки, як обовязковий предмет. В учительських інститутах і семінаріях заведеть ся наука української мови, літератури, історії, географії; одночасно такі науки будуть викладати ся й на університетах із додатком науки українського права.

Це відповідь на попередні домагання Українців.

Знову „Кіевская Мисль“ з 6. квітня пише, що князь Львов, прийняв представників від Української Національної Ради, які подали список кандидатів на комісарів в українських губерніях. Так само У. Н. Р. намітила кандидатів на попечителів харківської й одеської шкільних „округ: проф. Чубинського, Науменка, та відомого педагога Лубенця, — ці кандидатури міністер прийняв до відома.

Поза цим у Києві перед скликанням українського національного конгресу, намічено багато ще иньчих зїздів, зборів.

Як чули вже з попередніх звісток і бачимо зараз, що національний рух на Україні зростає, прокидаєть ся нове життя: обновлюєть ся преса, засновують ся громадські інституції, відчиняють ся двері в рідну школу, адміністративні посади на Україні обсаджують ся виключно Українцями, складаєть ся власний національний фонд, гворить ся міліція, з професорської котедри, з церковних амвонів, на площах, вічах, зборах, демонстраціях — всюди залунало рідне слово. Всюди промовляють за одно — за широку національно-територіальну автономію України, за федерацію Росії. Від цього не може бути повороту назад — промовляє устами українського громадянства, найбільший із сучасних провідників українського руху М. Грушевський. Український нарід за місяці здобуває те, на віщо при дотеперішніх умовах потрібувалось би сотки років. Правда, ще далеко не всі подали свій голос в оборону національних прав, ще не всі пробуркали ся

від тяжкого сну, але все ж таки розміри того руху так великі, що з його силою треба рахуватись — під його напором нове правительство російське му сіло іти на всілякі уступки. Зацікавилось українським рухом і російське суспільство, широко загомоніла преса, на зростаючі сили Українців давали відповіді, роз'язку й, хоча становище російських політиків зістало ся аж до цього часу досить невиразним, хоча вони ще й зараз відмахують ся термінами загального значіння як: національне питання мусить знайти собі розв'язку, всі національності повинні бути рівні і права ушановані й т. д., а поза тим ні слова, — то більшу виразність може подиктувати їм лише сильніша єдність, організація, рішуче домагання українського народа, активна праця оперта на власній силі.

Одночасно ті всі події, що стали ся на Україні, знайшли відгомони на сторінках загально-європейської преси.

Українські визвольні ідеї ширять ся, національний табор зростає, вороги стають прихильниками, навіть — як приносять вісти останніх днів — відомий російський націоналіст із походження Українець д. Шульгін, редактор чорносотенного органу „Кієвлянин“, монархист-реакціонер, найзавзятіший україножер, що разом із професором університету Піхно і гр. Бобринським намагали ся розтопити Українство „в руском морє“, нищили, руйнували українську культуру в Галичині та заводили там нові порядки, — нині той самий Шульгін у своїому „Кієвлянінові“ заявляє, що він відтепер є Українцем. Це лише одиничні факти, а таких переворотів під цей час відбуваєть ся дуже багато.

Давня власть касуєть ся, самоуправа краю переходить в народні руки. Все це промовляє за тим, що Українство, висвободившись нарешті з віковичних кайданів, з небувалою силою росте, виливаєть ся в нові форми, сягає від найвищих стовпів аж до найдалших закутків української землі, підіймає нових і нових борців за долю й волю України.

Кость Пархоменко.

Положення в Росії.

Довго жила казка, як про того білого бичка, про „вдїную неделїмую“ Росію. Жила вона аж до самої мартівської революції! І можна було вірити в ту казку. Бо, як не знаєм зимую, що ховаєть ся під тим білим снігом, який все згладжує, все рівняє, так трудно було знати, що ховаєть ся в Росії під тяжким покривалом самодержавія. Під тим покривалом здавалась вона справді, від Балтійського моря аж до Тихого океану, від Кавказу аж до північних

тундр „вдїною неделїною“, був „одін народ, одін язик“. Бо гуляли на тих просторах хуртовини самодержавного гнету, крутили бюрократично-самодержавні вихри і все загладжували, зарівнювали, русифікували..

А все мовчало „бо благоденствовало“, як казав із гіркою іронією Т. Шевченко.

Але ось дихнуло вільним вітром, не стало самодержавія й забурлило вільними хвилями, як

весняні води, життя. Не стало покривала й показалась на світ божий „недільмає“, як килим скровений із соток різнобарвних клаптів. Зразу означили ся пішви на „недільмої“ та розійшлись так, ніби порвати ся хочуть. Зразу замість одного „руссаго“ народа та одного „руссаго“ языка“, як ізпід землі десь узялось десятки народів, залунали десятки й сотні м.в. І, як весною тягнет ся все до сонця, так у мертвій до цього часу Росії всі ті окремі клаптики наперобій один перед другим старають ся захватити в слушний час більше простору, сонця й тепла.

Нам уже відомо, з якою несподіваною силою підняв ся український рух. Ми знаємо, що вже тепер на Україні починають пишати ся перші квіти рідної культури. І можемо бути певні, що рух цей не спинить ся, що він росте ме далі в ширину й глибину. Можемо бути певні тому, що—як довідуємо ся додатково з київських часописий та московського „Утра Росії“—Українці були першими, що стали на чолі революції, що військові части, які складають ся переважно з Українців, першими перейшли на сторону революції, та що делегатами від цих частий входять до Комітету салдатів і робітників 60 Українських соціал-демократів салдатів.

По відомостям тих же часописий відбудеть ся в Москві з 14. по 21. мая зїзд представників од усіх російських Магометан, яких у Росії нараховуєт ся до 20 мільонів. Нема жадного сумніву, що вони в свою чергу поставлять до тимчасового правительства домагання, які забезпечили б також їм свобідний розвиток, а там, де можна—як наприклад на Кавказі—повну національну, культурну й територіяльну автономію.

Чули також ми про рух Фінлядії, Білоруси, Литви, Сибіру. Всі заявляють про свої права, всі хочуть уладити своє життя так, як того вимагають їх інтереси.

І як заявили про своє право на існування окремі народи, так само ті політичні партії, які вважались до цього часу нелегальними, вся „підземна Росія“, яка вела свою роботу десь, справді, по підземеллях, десь за кордоном Росії, тепер виступила на арену одкритої політичної боротьби. Словом, життя закипіло всюди. Але де є життя, там мусить бути боротьба. І справді, кожний нарід, кожна політична партія або група стараєт ся завоювати як можна більше, як можна далі поширити свої впливи. Це вже певного рода боротьба. Як така,

вона мусить одтягнути боеві сили з фронту. Бо армія складаєт ся з того ж таки народа, інтереси якого, виявились у першій мірі в тій нації, або в тій політичній партії, до якої він належить. Ось чому Росія тепер є фактично не здібна до боротьби з зовнішнім ворогом. Ось чому з часу вибуху революції ми не чуємо про бої на російському фронті й мабуть не почувемо про них до кінця війни. Цей останній факт, безумовно, розуміють як у Росії, так розуміють його дуже добре союзники Росії, а також її противники й наскільки воєнна політика противників Росії направлена для того, щоб не визивати її на дальші бої й таким чином піддержати те стремління до мира, яке там є, настільки в інтересах її союзників є за всяку ціну вдержати, як не активну силу, то хоч таку, яка все таки відтягала би з західного фронту частину німецьких військ. Це й є причиною того, що Англія не тільки, як кажуть норвежські часописі, тратить силу гроша для протимирової агітації, але навіть починає загрозувати Росії, домагаючись висадити частину свого війська на Мурманському березі Білого моря. В зв'язку з цим є, очевидно, також те, що Франція відкликала з Петрограду свого посланника Палолога, діяльністю якого до цього часу вона могла бути незадоволена. Незадоволення це могло ґрунтуватись на тім, що мирові стремління в Росії все таки безупинно ростуть. Бо, хоч нам уже відомо, що Комітет робітників і салдатів висказав ся рішуче проти сепаратного мира, та рівночасно він осаджує назад Мілюкова, який твердить про кінцеву перемогу над ворогом. Ми знаємо, що недавно ще салдати домагались виступлення Мілюкова й Гучкова з міністерства. Знаємо, що Мілюков мусів давати Комітетові пояснення з приводу своєї останньої заяви. Характерно також те, що на днях уступив російський посол у Парижі Ізвольський, який так само як Мілюков голосив необхідність заняття Константинополя й Дарданелів та був сторонником війни до побідного кінця.

Та хоч і сильні в Росії тепер змагання до мира, хоч тільки мир тепер може закріпити здобутки революції, дати кріпку основу демократизації державних форм, але ця справа буде рішена тільки загальними Установчими Зборами, де скажуть своє слово представники всіх клас і націй нової Росії. Поки ж цього нема, то найважливішим завданням усіх тих чинників, які беруть тепер

Третій Великдень у полоні.

(Н а р і с).

Кругом за ненависним дротом на верхівях темно-зелених сосен, лежить чудове темно-синє оксамитове шатро.

Ось один його кінець ледви-ледви зарожевів ся, поволі міняє свою барву на червонувату й на решті стає яро-червоним, мов там десь далеко розцвів роскішний мак.

Поволі знов починає переходити в рожевий, але не в такий блідий, як був раніше, а в ясний, що аж очі болять дивити ся на нього. Все кругом зливаєт ся в велику прекрасну картину. Де-не-де споміж лісу по пригорах визирають привітливо білі хатки, навіть чорні похмурі повітки й ті немов раденько усміхають ся своєю старечою усмішкою. Нарешті весь краєвид стає такий ясний, що очі

неможуть на нього дивити ся. Починає визирати щось ясно-золотисте, показуєт ся все більше й більше й впливає в повній своїй величній красі велике золоте колесо. Від нього ллєт ся на землю тепле, ясне проміння. На зеленій травіцї переливаєт ся срібними відблесками білий иней, а далі поволі зникає й на його місце появляють ся крапельки роси. Дихнув вітерець, вони затремтіли й почали переливатись чудовими різнобарвними перлами.

Кругом тишина, лиш де-не-де защебече пташечка.

Аж ось раптово пролунав звук костельного дзвона й сколихнув солодкий ранішній сон природи. Перший звук проніс ся в повітрі якимось

активну участь в житті Росії було би підтримати той тимчасовий лад, який установився, підтримати революційний настрій мас населення, не штовхнути часом нетактовними крайніми кличами революції на шлях анархії. І тому власне робота „большевиків“ партії Леніна, прислужуючись з одного боку справі мира—з другого, для будучого добробуту Росії може оказатись медвежою прислугою. Бо робота ця, яка направлена проти спадщини старого ладу, що найшла може вислів у політиці поодиноких членів тимчасового правительства, яка руйнує останки самодержавія, не будуючи одночасно

нічого нового,—все таки підкопує й без того хиткі основи тимчасового порядку в державі й таким чином може посіяти серед мас зневіру в діло революції. Наслідком цієї роботи вже тепер, як каже Гучков, в армії панує анархія та є більше як двох правительств, вже тепер появилася так звана „Шліссельбургська республіка“—це одна з грізних ознак анархії.

Та відродження народів ніде не проходило легко. А досвід 1905 року не дасть запанувати темним силам на побідній дорозі революції.

Пушкін.

Рада робітничих і салдацьких депутатів.

Кому тільки з нас—хто читає газети, буває на політичних вічах і взагалі цікавиться тим, що діється зараз у Росії—не доводилося чути про Раду робітничих і салдацьких депутатів *). Майже кожне число тої чи іншої газети приносить нам якісь вісті про різні виступи згаданої Ради. А з усіх тих вісток досить яскраво видно, що Рада робітничих і салдацьких депутатів відіграв в сучасному політичному житті революційної Росії мабуть чи не найважливішу роль.

Рада робітничих і салдацьких депутатів настоювала на тому, щоб царя було заарештовано; з перших же днів революції заявилася за тим, щоб Росію перетворити в демократичну республіку; домогалася й домагається, щоб Народне Установче Зібрання було скликано як найскорше, а вибори депутатів Зібрання відбулися на основі вселюдного, рівного, прямого й тайного голосування; щоб царські, монастирські, поміщицькі й інші землі великої кількості були передані до рук селянства, яке обробляє її; щоб усі горожанські свободи (слова, друку, зборів, стоваришень і т. п.) були забезпечені зразу ж таки.

Рада робітничих і салдацьких депутатів вживає всіх сил, аби спонукати не тільки російське революційне правительство, а й усі воюючі держави прийти до згоди й як найскорше заключити загально-світовий мир на основі забезпечення прав усіх народів. Під натиском Ради російське правительство мусіло вже офіційно заявити, що воно цілком зривається з заборчої політики, себ то, що Росія не хоче воювати для того, щоб загарбати

чужі землі й народи. Рада пропонує зробити такі заяви й іншим воюючим державам, щоб таким чином уже підготувати твердий ґрунт для миру. Рада контролює майже цілу діяльність теперішнього російського правительства, вимагає від нього, щоб воно діяльність свою направляло на користь народа і т. д. і т. д.

Під натиском домагань і бажань Ради робітничих і салдацьких депутатів російське правительство йде все на більші й більші уступки. Воно не тільки прислухається до голосу Ради, дав їй свої пояснення й старається бути з нею в згоді, а запропонувало навіть Раді чотири місця в кабінеті міністрів, себ то, щоб Рада сама призначила з числа своїх членів чотирох міністрів,—але вона поки що відмовилася.

Одним словом Рада робітничих і салдацьких депутатів являєтья просто другим революційним правительством у Росії, без згоди з якою офіційне правительство фактично не може рішати важливіших державних справ.

Що ж саме уявляє собою та Рада, коли вона має таку велику силу й значіння в новому житті російської держави? Таке питання виникає само по собі.

Рада робітничих і салдацьких депутатів організувала ся офіційно одночасно з Виконавчим Комітетом 12 членів Державної Думи 27. лютого н. ст., за кілька днів раніше ніж склалося теперішнє правительство, але фактично вона повстала з самого початку революції. Вона керувала всіма виступами революційного війська й робітників у

непевним дрижачим відгуком. Але чим далі той мелодійний звук стає все певніший, сильніший, розходить ся по лісах, по горах, ліне в блакитну далечинь, зроджує світлі мрії, захоплює з собою душу й несе туди, на милу далеку Україну...

А там несуть ся величні гимни любови, виривають ся з грудий святі слова: „Христос Воскрес!“ Дзвони підхоплюють дружним хором і несуть їх високо—до небес... А з сусіднього села понад річку ліне в повітрі торжественна відповідь дзвонів „Воістину Воскрес!“

Та що це? Всі торжественні мотиви перемишують ся з якимись страшними звуками, з якимись нелюдськими криками й зойками...

Та що ж це, що? А, це ревуть страшні гармати, роблять із людських осель пишні ілюмінації в честь ненажерливого бога війни, рвуть на кусники людські тіла, зойк скалічених плач батьків і

матерів, голосні ридання жінок, дітей,—все зливаєтья в страшний невимовний рев, від якого дрижить уся земля. Серце німіє від жаху й з тривогою прислухаєтья, чи не чути де того величного гимну, що заставляє битись радісно серце, наповняє душу вірою в святі ідеали, вірою в добро і правду?..

Неначе стихає шалена оргія перед жертвенником страшного бога...

Так, затихає... Сонце вже на середині розкішного блакитного шатра, так любю привітно світить.

День у повному розцвіті. Тихо, любю, тепло, кругом весело щебечуть пташки: „Христос Воскрес! Христос Воскрес!“ Лагідний вітерець тихесенько шепче: „Воістину Воскрес!“ А ось із далека доносять ся віщій звук дзвонів: „Не далеко вже той великий час, що на святі величні слова „Христос Воскрес!“ цілий воскреснувший нарід гукне з цілих грудий вільними устами: „Воістину Воскрес!“

Й. Казбек.

*) Деякі газети вживають назви: „Рада делегатів робітників і салда.“, але то га сама Рада.

Петербурзі, посилала своїх представників на провінцію, пильно стежила й стежить за всім, що діється в державі, на фронті і т. ін.

Депутатів до Ради вибирають самі робітники та салдати по одному від кожної тисячі. Робітники кожного міста, а так само й салдати, збирають ся на віча, обговорюють політичне становище й вибирають депутатів — як і членів до Державної Думи — голосуванням. Вибравши Депутатів, робітники або салдати дають їм накази, щоб вони знали, або саме домогати ся, як поводити ся перед правительством і в який спосіб треба боронити інтереси своїх виборців і т. ін. Депутати зійджають ся на конгрес до Петербургу и там відбувають загальні наради, роблять ухвали й таким робом керують цілим визвольним рухом у державі й навіть на фронті. Тому ж, що Рада робітничих і салдацьких депутатів має більше тисячі представників, частина яких не може бути завжди в Петербурзі, бо треба ж мати й виділи Ради у всіх більших містах, Рада має Виконавчий Комітет із невеликого числа членів. Цей Комітет і являєть ся фактичним правительством робітників і салдатів. Він виконує все те, що йому доручає ціла Рада: веде переговори з офіційальним правительством, переписку й загальні зносини з усіма місцевими виділами Ради й пильнує, щоб усе й усюди виконувало ся як слід. Про все, що робить ся, які перейшли ухвали в Раді і т. п. депутати повідомляють своїх виборців. На той випадок, колиб виборці були незадоволені діяльністю свого депутата, вони можуть кожної хвили відкликати його з Ради, а на його місце вибрати иньшого.

Після цього стане ясним, чому саме російське правительство боїть ся йти в супереч із Радою робітничих і салдацьких депутатів.

Теперішнє революційне правительство, як нам уже добре відомо, складаєть ся виключно з самих

членів Державної Думи, а Дума — переважно з поміщиків і взагалі великих панів. Тому в числі міністрів ми бачимо: поміщика кн. Львова, промисловця Гучкова, сахарозаводчика Терещенка, професора Мілюкова і т. п. Все це люди з поміркованих лібералів, які хотіли б щось зробити й для народа, але, щоб і собі забезпечити владу у новій Росії. Таке правительство можуть підтримувати лиш ліберальні елементи російського громадянства (поступове панство, міщанство і т. п.), що ж до робітництва й селянства, то вони не можуть задовольнитися ним. Правда, один міністер (п. Керенський) належить до трудовиків і може мати більше довіря ширших мас народа, але що один демократ на десяток буржуазних лібералів?

За те Рада робітничих і салдацьких депутатів має за собою цілі мільони не тільки тих робітників і салдатів, які вибирали депутатів (зараз у Раді налічуєть ся більше 1000 депутатів), а й тих, чий інтереси й права боронить вона взагалі.

Той факт, що Рада робітничих і салдацьких депутатів одмовила ся признати своїх міністрів, доводить нам, що вона не хоче брати відповідальности за те, що робить і може зробити теперішнє правительство. Рада підтримує правительство тільки тоді, коли воно обстоює інтереси народа, не йде наперекір домаганням Ради, а в противному разі вона поборює його. Колиб же теперішнє правительство пішло в цілковиту суперечність із Радою робітничих і салдацьких депутатів, то вона має повну можливість зробити з ним те, що зроблено з самодержавним правительством і перебрати державну владу у власні руки. Тоді Рада не потрібує ніяких тимчасових порозумінь із представниками великого панства — теперішніми міністрами — й візьме всю відповідальність тільки на себе, а не поділяти ме з ними.

Ів. Луб...

* * *

Нічка весняна поволеньки плине,
Лине на крильцях пісень солов'я...
Тихо, дитино, хай мамця спочине,
Стомлена мамця твоя...

Любо в віконце зірки заглядають,
Сяйво їх з білим туманом злилось,
Наче пєсливо й вони доглядають,
Щоб не збудив її хтось.

Пізнього часу, весняної ночі,
Може заслухавшись в спів солов'я,
Тільки й склепила заплакані очі
Змучена мамця твоя.

То ж вона вісти недобрі дістала
Нині про татка твого з чужини...
То ж цілий день побивалась, ридала...
Тихо, дитино, засни!

О. Кобець.

Вісти з України.

Загально-український зїзд у Києві. Подаємо за „Ділом“ вістки про події на Україні. Відкрив ся загально-український зїзд. На зїзді є присутніми понад тисячу делегатів. Головою зїзду обрано делегата від чорноморських козаків Ерастова, а товаришами йому двох делегатів від петроградських полків, що перші перейшли на сторону революції. Настрій радісний. Більшість промовців висловлюєть ся за повну автономію України в федеративній російській республіці, причім закликають до практичного переведення автономії, щоб будучи російські установчі збори числили ся з автономією України як із доконаним фактом. Садовський у своїм рефераті про границі України, вважає на заході Люблинську й Гродненську губер-

нії, на південному сході — Кубань на півночі Припять, на полудні — Азовське й Чорне моря, але без полудневого Криму. Деякі бесідники говорили й за прилучення полудневого Криму.

На вечірнім засіданню прийнято оттакі резолюції:

1) Український національний зїзд, признаючи російським установчим зборам право санкції нового державного порядку в Росії, а також автономії України й федеративної будови російської республіки, думає одначе, що до часу скликання російських установчих зборів сторонники нового порядку на Україні не можуть лишати ся пасивними, але в згоді з меншими народностями повинні творити невідложно основи автономного життя. Ідучи

на зустріч бажанням тимчасового правительства в справі організації об'єднання громадських сил. З'їзд признає невідложною організацію „Краввої Ради“ з представників українських земель, міст, національностей і суспільних верств, ініціативу якої повинна взяти Центральна Рада.

2) Український з'їзд, признаючи право всіх націй на політичне самоозначення, думає, що межі між державами треба установити згідно з волею пограничного населення, що для забезпечення цього дуже потрібно, щоб допущено на мирову конференцію, крім представників воюючих держав, також представників тих народів на територіях котрих ведеться війна, в тім числі й Українців.

Київський кооперативний з'їзд. Відбув ся в Києві губернський кооперативний з'їзд, який прийняв цілий ряд резолюцій. Між иньчим ухвалив, що Росія повинна бути федеративно-демократичною республікою, причім Україна має бути одною з автономних складових частин республіки. Що до організації влади на місцях, то з'їзд постановив негайно скликати в кожному селі збори всіх мешканців для вибору комітетів, у руки яких переходить уся власть на селі. Представники сільських комітетів творять волосний комітет, а представники волосних комітетів творять повітову раду, яка управляє цілим повітом. Теперішню поліцію заступає народною міліцією. Поліційні урядники, належні до військової служби, зголошують ся до військових начальників. Негайно касуєть ся мирових посередників і земських начальників. Українська мова негайно мусить бути заведена в школі, суді й иньчих інституціях. З'їзд закликую священників виголошувати проповіді по українськи.

З'їзд української народної партії. Відбув ся з'їзд української народної партії. Партія проголосила декларацію, в якій заявляє, що першим і останнім її словом є повне рівноуправління українського народу серед свободних народів світа. Далі в декларації говорить ся, що російське поступове громадянство не тільки не прихильно, а навіть вороже відносило ся до Українців, тоді як полякам воно домагало ся повних свобод. Стоячи на становищі, що в Росії не повинно бути народів державних і недержавних, декларація домагаєть ся перебудови Росії на федеративних основах, а для здобуття народного довірря тимчасове правительство повинно негайно видати декларацію, обіцяючи українському народові й иньчим недержавним націям ті свободи, які проголошено польському народові.

Юго-росси. „Русское Слово“ подає вістку, що заснувало ся на Україні товариство „Юго-россов“, яке ставить метою об'єднання російських демократичних елементів на Україні. Своім членом уважає т-во, кожного, хто признає своєю мовою російську літературну мову. Т-во має ніби то боронити права національних меньшостей.

Проклямація студентів Українців до селян. „Українське Слово“ в числі 10. помістило відозву, яку видала Рада київського студентства до селян. Та відозва дуже розповсюджена на фронті й через фронт дійшла до редакції „Українського Слова“. Починаєть ся видозва так: „Вільне українське селянство!“ Далі говорить ся про скинення старого ладу про рівність усіх, закликаєть ся вимагати демократичної республіки. Однією з перших вимог ставлять студенти рідну школу в рідній мові. Кінчить ся проклямація словами: „Хай живе воля й щастя!“ „Хай живуть Установчі Збори“, „Хай живе

Демократична республіка!“ „Хай живе рідна українська школа!“ „Хай живе вільна Україна!“

Знесення пам'ятника Миколи І. Між ухвалами на загальному українському з'їзді ухвалено скасувати пам'ятник Миколи І. перед університетом, а на тім місці, де стояла фігура Шевченкового ката, поставити пам'ятник поетові.

Вісти з цілого світа.

Комітет ради робітників і салдатів проти національних полків. Одна паризька часопись доносить, що виконавчий комітет Ради робітників та салдатів у Петрограді просив тимчасове правительство не допустити до утворення українських, естонських і фінляндських національних полків.

Родзянко про мир. На надзвичайнім засіданню Думи Родзянко виголосив промову, в якій між иньчим заявив, що відкидає всяку думку про окремий мир. Заяву Родзянко прийняла Дума оплесками.

Усуплення Гучкова. Вовнний міністер Гучков уступив. У своїй промові до салдацьких делегатів він заявив, що не може бути міністром, коли в армії панує анархія. На місце Гучкова іменовано міністром війни й фльоти Керенського, дотеперішнього міністра судівництва.

Російські воєнні ціли. Мілюков заявив депутатаці з фронту, що Росія зрікаєть ся Константинополя, а Керенський запевняв, що мирове питання робить великий поступ наперед. Він сам вийде з кабінета міністрів, як правительство не піде за волею народа.

Майбутнє вступлення членів Ради робітничих та салдацьких депутатів у кабінет міністрів. Виконавчий Комітет Ради робітнич. та салдацьк. депутатів 41-м голосом проти 19 постановив, що заступники соціалістичних партій візьмуть участь у кабінеті міністрів. Тимчасове правительство при обговорюванні умов, на яких соціал-демократи хотіли б вступити до кабінету, не прийняв того уступу де говорить ся про заграничну політику й висловив ся за повну згоду з союзниками.

Проклямація тимчасового правительства. Тимчасове правительство оголосило нову проклямацію, в якій указує на небезпеку, що стоїть перед Росією і заважає аеднати ся для усунення цієї небезпеки. Далі правительство докляє Гучкову, що він виступив із тимчасового правительства в таку тяжку хвилину. В кінці правительство заявляє, що воно не вважає себе в праві звільнити ся від тягости правління й лишаєть ся надалі. Правительство покладає надію, що участь заступників демократії в правительстві витворить єдність і повноту влади, в якій край найде своє спасіння.

Умови соціалістів. Найголовніші умови, на яких соціалісти погодили ся ввійти в склад міністерства є: в заграничній політиці йти до найкоршого загального мира на засаді права кожному народові дбати про свою судьбу після своєї впадоби; рішучі міри для здемократизовання армії й усилення мілітарної сили для оборони здобутих свобод Росії.

Бурливе засідання Думи. На засіданню Думи Церетелі дуже різко осуджував політику тимчасового правительства. Промова Церетелі викликала гучні оплески. При відкритті засідання Родзянко заявив, що треба в рішучий спосіб поборю-

вати німецький мілітаризм. На це відповів Церетелі, що розрушувати мілітаризм у чужих краях, значить насаджувати варварство в своїй державі.

Уступлення Мілюкова. Петроградське телеграфічне бюро доносить, що Мілюков цілковито уступив зі становища міністра заграничних справ.

Лист із фронту. Один полонений нашого табору одержав на дчях такого листа: „Дорогий мій Брате Пилипе! Я твій брат Василь посилаю тобі привіт і поздоровляю тебе з праздником сьятого Воскресення Христового. Дорогий брате! Я нахожжу ся на позиції в Карпатах і сьогодні з нагоди празника Пасхи наші й австрійські салдати зійшли ся разом, так як би вже війни не було і я передаю тобі осьього листа. Наш Федот в г. Полтаві в інженірськiм складі. Арефа був ранений та поїхав на 3 місяці на відпустку до дому. Лука також на воєнній службі, однак я не знаю де він тепер, бо не одержав від нього ще письма. В нас тепер царя нашого Николая вже немає. Він арештований і сидить в кріпості, а також всі міністри й генерали. Тепер у нас нове правительство, нові закони й нові порядки, так що й нам, салдатам, тепер гарно, не так як було раніше. Бувай здоровий Твій брат Василь Лукіянович Г. До побачення!“

Писано 2. квітня 1917. р.

На обложці листа є печатка австрійської поштової пошти й віденської цензури.

Відповідь німецького канцлера Бетмана-Гольвега. Як відомо, по заяві австрійського правительства, що воно зрiкаєть ся анексії і відшкодовань, поступило до правительства в німецькому парламенті дві інтерпеляції (запитів): одна від соціальних демократів, які очевидно погоджують ся цілком із заявою австрійського правительства і хотіли б почути таку саму заяву й від німецького правительства, друга—від буржуазії німецької, яка домагаєть ся анексії і відшкодовання. Бетман-Гольвег вибрав середину. Він заявив, що бажає скорого й щасливого закінчення війни, але позаяк Англія й Франція не зрiкають ся своїх старих цілей, себ то анексії та відшкодовань, то Німеччина буде боронити ся. Що до Росії, то канцляр висловив надію на взаємне порозуміння.

Відкриття штокгольмської конференції.

14. сього травня відкрито першу конференцію в Штокгольмі. Явило ся 350 учасників. Посол Гааг привітав відновлення інтернаціоналу.

Прибули до Штокгольму болгарські соціалісти для прийняття участі в мироній конференції.

Світова війна.

(Від 11. по 19. травня).

На російському фронті. Повний спокій.

На французькому фронті. Місяцями артилерійні бої, місяцями окремі наступи піхоти зі сторони Французів і Англіїців, але бої вже значно ослабли.

На італійському фронті. Розпочали Італійці велику офензиву над рікою Ізонцо на ширині 40 кільом. Поки що не вдало ся Італійцям нічого здобути. Бої тривають далі.

На македонському фронті. В різних місяцях провадять ся артилерійні бої.

На иньчих фронтах не зайшло ніяких змін.

Таборова хроніка.

Віча. Дня 8. травня в загальному бараці відбуло ся таборове віче. Тов. О—ч коротко зреферував воєнні події за минулий тиждень, подав найновіші вісті про загальносвітові події—довше застановив ся над положенням у Росії. Він зазначив, що там іде вперта боротьба між сторонниками мира та прихильниками дальшої війни, себ то між партіями Леніна й Плеханова. Нота тимчасового правительства з дня 1. травня викликала заворушення серед робітників і салдатів у Петрограді, які зажадали від правительства пояснень в справі цієї ноти, — правительству мустьло дати пояснення. Державна власть все більше й більше переходить в руки народу.

Потім тов. референт сказав коротенький вступ до викладів про свободу в конституційних та республіканських державах. Він вияснив значіння тих свобод та як ними користати ся.

Дня 11. травня відбуло ся віче в приводу приїзду до табору члена Президії С. В. У. А. Жука. Голова С-П Г. відкрив віче й в імени всіх присутніх привітав у коротких словах п. Жука. П. Жук попросив слова і в загальних ризах представив цілий хід російської революції. Він сказав, що вибух революції в Росії не є припадковий; що підготовка до революції почалась ще з 60-х років від знесення панщини; що підпольна робота в цьому напрямі нела ся увесь час енергично й плывно. Але щоб наслідки тої многолітньої роботи виявились, показали ся на верх у всій своїй силі, треба було якоїсь встряски—такою встряскою й була сучасна війна. Правда, була спроба революції ще в 1905. році, але вона закінчилась невдачею. Далі застановив ся над теперішніми подіями в Росії, а головню на Україні. Представив, який стрішений переворот арибала революція в умах як поодиноких осіб так і цілих груп. Навіс декіль а фактів, що люди, які визначали ся раніше незвичайним україножерством, були заваятими ворогами всього Українства—хоч самі з походження Українці (як Шульгін, Демченко і т. д.)—тепер цілком перероджують ся й стають українськими патріотами. Початок революції гарний, переходить всякі сподіванки, але невідомо як закінчить ся. Є небезпека, що, коли Росія буде дальше провадити війну, може прийти до анархії.

Надзвичайне засідання Головно Української Ради. Травня 13 відбуло ся надзвичайне засідання Г. У. Р. в нагоди приїзду до нашого табору члена Президії С. В. У. т. Жука. На засіданні т. Жук давав ширші інформації про останні резолюції Союзу визволення України. Крім цього обговорював ся напрямок таборової роботи, особливо викладів. Ухвалено присвятити найбільше викладів науці читання й писання в українській мові і практичного примінення цієї науки в громадській роботі.

ЛИСТИ З РОБІТ.

ПЕТЕНБАХ 17. цвітня—17. р.

Хотілось мені Вас познайомити з нашою командою тай організацією її, та все ніколи, а сьогдні найшов я час.

Вітхали ми на роботу 26. березня 1916 р. В бараках я трошки вспів познайомити ся з українською справою—приходилось разів кілька бути на викладах тай так прислухав ся. Дома я не був знайомий із нею й тому я нею зацікавив ся. Отже, пробуваючи в Фрайштадті, я рішив пригтовляти ся до сього діла, щоб, як прийшло ся б покинути табір, то і в другім місці не забути її. Ну мені не прийшло ся довго ходити на виклади, бо весною, як стали вивозити на роботи, полав і я. Приїхали ми на роботу; тут час пішов скоро—за роботою дні скорій проходять. Вечером, чи в празник в свободна година, то в той час я читав книжки, котрі привіз із собою з табору. Так незамітно пройшов місяць і другий.

В неділю всі сходились до міста, де діставали платню. Як тільки получать, то зараз і розбіють ся

на партії—в „очко“. Так що кожної неділі можна було великі кружки бачити, тільки не ті, де можна було б почути якунебудь балачку про громадську справу, чи ще про що, а одно: лайка й „перебор“. Так що в той час скучав я дуже за табором, де кожної хвилини можна було почути, що потрібніше для життя, а не „перебор“. Знав я добре, що повернути не можна до табору, то й задумав тут гуртувати другі кружки.

У мене був один свідомий тов. Т-ко, от ми з ним було й начнемо якунебудь балачку поміж другими тов-ми, то це зразу почують Москалі й тут же піде сварка зараз між нами. Так що на кожному місці вони нам робили перешкоди, бо їх було до ста люда таких, що одні твердили: „хатят хахлацков царство сделать“. Наші налякані й без того, той бояли ся цього і тому не хотіли слухати.

Тоді ми з тов. Т-ком рішили виписати часописі, які скоро почали одержувати. Прочитаєм самі, тоді даєм т-ам, які не дуже бояли ся читати, хоч також Москалі сміяли ся, що по „хахлацькі“ написано, а все ж таки лучче стали тов-ші приставати до нашого гуртка. Були такі, що в неділю читають і слухають, як що розказуєш із часописий, а за тиждень забували, бо були розкидані по господарях.

Пройшло так місяців 3—4. Ось нас зібралось уже 7 тов., котрі вже добре уміли спорити з Москалями про якунебудь справу, частіше можна було бачити якийнебудь гурток, де тов. читав часопис і шонебудь поясняв. З цього часу почали виписувати книжки й назвали свій кружок „Просвітний Гурток“. Також із цього часу почало прибувати прихильників, що брали книжки чи часописі читати. Тоді вже Москалі бачать, що нічого вони не зробиють тай не стали нам перешкоджати, а навпаки, найшли ся й між ними такі, що звернулись до мене, щоб я їм виписав часописі тільки по московськи. Я їм виписав із Відня „Неделю“, яку в останній час стали одержувати чоловік із вісім.

З Нового Року в нас заведена бібліотека, в якій зараз 50 книжок. В „Просвітнім Гуртку“ є понад 30 тов.,—7 тов. мархтрєнського табору. З першого квітня „Просвітний Гурток“ заснував „Щадничо-позичкове Товариство“. в яке входять 3 члени правління: голова, секретар, скарбник. Тут же ми подаємо свій рахунок за м-ць квітень. Як що можна, то помістіть його в „Розвазі“, хай тов-ші читають і беруть примір. Може хто лучче поставити це діло, я не знаю, а поки що я не читав у „Розвазі“. Читав у „Розвазі“ за 14-го березня про к-ду Бітіггайм, де поставили дуже гарно гурток. Але ж треба взяти на увагу, що легко там було його поставити, як усі 15 тов. свідомі, перешкод нема, поміщають ся всі разом—там кожного дня можна займатися своєю справою всім. А в нашій к-ді зовсім другі услівя. Так же ще крім своєї к-ди організував кружки в других к-дах, як Ебештальцель, Вартберк, Іпсідсдорф. В цих двох командах дуже тупо йде організація, бо там нема такого тов., щоб міг це діло повести. Мені далеко; ходити часто я не можу тай не розрішають. А все таки як не буде перешкод, то й там піде добре організація, бо як Вартберк із 120 тов.—нашого табору 10, а решта других таборів. Іпсідсдорф, то там тільки 20 тов. наші, а решта Москалі.

Отже ж, як бачимо тов., то не пропав дорогий труд панів професорів, хоч на який засмічений ґрунт попало те сім'я, що вони сіяли, як його хо-

тіли заглушити, а все таки воно дало хоч невеликий плід. Квітня 9. (22.) виїхало від нас 5 тов. нашого табору й 3 тов. мархтрєнського не звісно куди. Ці 8 тов. були членами в обох гуртках, дуже свідомі громадяни,—не хотілось таких тов. лишати ся, а все таки виїхали. Також ще виїхали 7 Москалів—4 з них одержували часописі. Перед виїздом тов. висказав промову в якій зазначував, що де б вони не були, а ніколи не повинні забувати, що вони Українці. Також ухвалили їм видати на дорогу 33 кор.

Взяли від нас свідомих громадян, а на їх місце прислали Москалів таких, що нічого не хочуть слухати, як що читавш, або обговорюють ся яка справа,—одно твердять, що одержали по 5 кіле сухарів,—прислав із Росії „цар батюшка“ тай ще їде десь 16 кораблів сухарів і 4 кораблі сала—теж вислав „батюшка“. Краще було б, щоб їх зовсім не прислали до нас, нехай би вони там дожидали тих сухарів, що вишле „цар-батюшка“ з „матушкою“. Ну, та як воно не склалось, а все ж таки ми своїй праці не покинемо, будемо помагати чим тільки зможемо.

Сьогодні було зібрання тов-шів, на якім ухвалили послати 16 кор., на український боввий фонд 8 кор. і 8 на оплату книжок і часописий. Також просимо вислати книжок, бо ці що є, вже перечитали, і просимо сповістити нам як одержите гроші, бо ми послали 18. березня 17 кор., а й до сьогодні не знаєм, одержали ви, чи ні?

Як що можна, то надрукуйте в „Розвазі“, а як не можна, то хоч буде Вам документ написати о нашій партії.

Прешу надрукувати й ось цей рахунок за місяць квітень:

Рахунок каси „Щадничо-позичкового Т-ва“ за м. квітень 1917.

ПРИХІД	РОЗХІД
Членські вклад. 33 к.	Видано вкладки 7 к.
Добровільні „ 63 „ 50 с.	„ тов-ам, що виїхали 33 „
„ „ 14 „ — „	На Боввий фонд,
„ „ 70 „ — „	книжки та часописі 16 „
Разом 185 к. 50 с.	Разом 56 к.

Готівки в касі на 1. травня лишаєть ся 129 к. 50 с.

ГОЛОВА Т-ва Ф. К—к
СКАРБНИК Т. Т—к

ЧЛЕНИ УПРАВИ: (І. З—ра
А. Б—ха
К. Б—ло.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Тов. Сам—ко Геврило, Фіхтвані. Шевченкових творів в німецькій перекладі в нас тепер немає. Зверніть ся до Союзу в Відні.

Тов. Об—ко Павло. Підписи одсржали й долучили до наказу. Щиро дякуємо.

Тов. Крижановський Ілько подає отсею дорогою до відома своїм товаришам: Загородному Іванові, Мосендауну Василеві й Данилькові Миколі, що він адороний та находиться ся на роботі в Прєсрут, почта. Пішельсдорф у Стирїї.

Тов. М—жос Степан, Лебіні. Вашу допись можемо помістити тільки в деяких скороченнями. Чи годите ся?

Тов. Кі—чук Василь, Провозов. Вашого вірша друкувати не можемо. 1 к. грошей одержали. Дякуємо.

Тов. Ле—а. Ваш „Плач Миколи II.“ не надрукуємо—за слабій.

Тов. Р—к Гарасин, Шлядміні. „Викуп“ цікавий, але не можемо надрукувати—перекладів не друкуємо. Пишіть по українськи й той самої річи не посилайте одночасно й до „Розваги“ й до „Неделі“.

Тов. За—кий Іван, Нокарец. Повний „Кобзар“ коштує 4 к., а історія України Грушевського 8 к.